

Platform Militaire Historie Ede

Open Monumentendag 2014

Nieuwsbrief nr. 12, september 2014

Beste abonnees,

Zaterdag 13 september bent u van harte welkom op de Prins Mauritskazerne tijdens de Open Monumentendag 2014. Deze dag zal in het teken staan van 'Reizen'.

Militaire voertuigen - Vanaf 10:00 uur zal de groep Dienstplicht Koude Oorlog voor de deur van het Militair Historisch Informatiepunt (MHIP) een colonne militaire voertuigen opstellen. Zij beelden hiermee een 'grote rust' uit als militairen op reis of oefening zijn. Het MHIP is tevens het eindpunt van de route van historische voertuigen die deze dag op reis zijn door de gemeente Ede. Vanaf 15:20 uur zal deze groep met historische burger voertuigen een uur aanwezig zijn.

Historische tekeningen - In het MHIP wordt tevens aandacht besteed aan het boek 'ik houd niet van reizen in oorlogstijd' van Werner Löwenhardt. Tijdens de Duitse bezetting werd deze uit Duitsland gevluchte Jood in een werkkamp geplaatst. In augustus 1942 werd hij ingedeeld bij het werkproject Kamp 't Schut in Ede. Dit kamp was met 40 andere joodse werkkampen het voorportaal van kamp Westerbork. In één georganiseerde actie haalden de nazi's de kampen in de nacht van 2 op 3 oktober 1942 leeg en deporteerden de Joden via Westerbork naar de vernietigingskampen Auschwitz en later Sobibor. Werner was een begenadigd tekenaar en dankzij zijn tekentalent overleefde hij de holocaust. Bijzonder is dat hij enkele tekeningen heeft gemaakt van het jodenkamp 't Schut. Deze historische tekeningen geven een uniek beeld van een verzwegen geschiedenis en zullen op Open Monumentendag tentoongesteld worden, omdat reizen niet altijd leuk is . . .

Expositie - Onze expositie '70 jaar Market Garden, de slag op de Ginkelse Heide' zal deze zaterdag voor het laatst te bezoeken zijn. Gidsen van het Platform zullen ook vandaag weer aanwezig zijn om uitleg te geven over deze unieke gebeurtenis die plaatsvond op Ede's grondgebied.

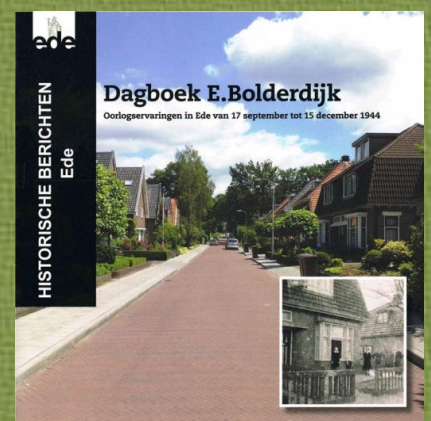
Battlefield fietsroute - De 15 km lange route voert langs de plekken waar in september 1944 zwaar is gevochten door de rode baretten tijdens de Slag om Arnhem. Na het bekijken van de voertuigen en het bezoeken van de exposities kunt u deze dag afsluiten met een fietstocht langs de Ginkelse heide.

Het MHIP is geopend van 10.00 tot 17.00 uur. [Routebeschrijving](#)

Oorlogsdagboek

Bij het archief van de gemeente Ede is in de reeks Historische Berichten het oorlogsdagboek van de heer Evert Bolderdijk uitgegeven. Het dagboek beschrijft de oorlogsdagen in Ede in de periode tussen 17 sept. en 15 dec. 1944. Door de ogen van de schrijver zien we wat de gemiddelde Edenaar toen wist, dacht en ervoer van de oorlogsgebeurtenissen in zijn directe omgeving.

De publicatie is verkrijgbaar bij het Gemeentearchief Ede, Bergstraat 4 en kost 7,50 euro. De gedrukte oplage is beperkt, maar er volgt ook nog een E-Book-versie!

Openlucht tentoonstelling Raadhuis Ede

Vanaf begin september zal bij het Raadhuis een buitententoonstelling worden georganiseerd. Na de succesvolle tentoonstelling over 69 jaar bevrijding van Ede, ditmaal aandacht voor 70 jaar Airborne.

Aan de hand van 19 foto's wordt een beeld gegeven van de airbornelandingen in september 1944. Daarnaast zijn er beelden te zien van de herdenkingen van deze gebeurtenis vanaf de naoorlogse jaren tot heden. Op een plattegrond van Ede zal een overzicht worden gepresenteerd van de programma-onderdelen van de Airborneherdenking 2014.

Foto: W.J. van den Berg

De tentoonstelling is samengesteld door het Militair Historisch Platform Ede en het Gemeentearchief Ede en is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het V-Fonds.

Zoon geheim agent treedt in voetsporen vader

Donderdag 18 september zal Gerard van Loenen een parachutesprong maken boven het droppingsterrein waar zijn vader Hendrik, nu 70 jaar geleden, als geheim agent met een belangrijke opdracht naar beneden sprong. Het terrein ligt op het grondgebied van de gemeente Ede, aan de Schansweg in Lunteren. Gerard zal tussen 11.15 en 11.30 uur de sprong overdoen. U bent van harte uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn. Naast het platform zullen ook Omroep Gelderland en de Edese pers verslag doen van deze unieke gebeurtenis.

Wie was Hendrik van Loenen?

In mei 1940 was Hendrik van Loenen ingekwartierd nabij het vliegveld Valkenburg, waar hij de Duitse inval meemaakte. Na de capitulatie van Nederland was hij werkzaam bij het ministerie van Volkshuisvesting en begon hij in Voorburg met verzetsactiviteiten.

Verzet

Hendrik verzamelde daar de door de Nederlandse soldaten weggegooiden wapens, controleerde ze en verspreidde ze onder de leden van het verzet. Het komen en gaan van veel bezoek bij hem thuis was de Duitsers echter opgevallen, waarop een huiszoeking volgde. Er waren wapens in huis, verstopt in het toilet waar op dat moment toevallig zijn echtgenote Anny van Loenen-Baams zat. Tijdens de huiszoeking bleef zij daar zitten en de Duitser gingen zonder iets te vinden weer weg. Nadat in 1941 opnieuw huiszoeking werd gedaan, besloot Hendrik te verhuizen naar Rhenen, waar hij samen met zijn broer Herman Lucas van Loenen een eigen verzetsgroep formeerde. Deze groep hield zich o.a. bezig met het vervalsen van identiteitspapieren, wapentransporten, hulp aan onderduikers, het verzamelen van distributiebonnen en het verspreiden van radio's. Tijdens de organisatie van een groot wapentransport (ca. 600 wapens) voor de regio Den Haag werd hij met nog acht verzetsmensen gearresteerd. Ze waren verraden! Eerst werd Hendrik opgesloten in Utrecht en een maand later vervoerd naar het zg. Oranjehotel te Scheveningen. Tijdens de verhoren in het Oranjehotel, die verre van zachtzinnig waren, bleef hij ontkennen bij het verzet betrokken te zijn. Zijn verhaal schreef hij met een stompje potlood op toiletpapier en smokkelde dat de gevangenis uit. Het bericht kwam bij zijn vrouw terecht, die nog niet was opgepakt. Toen ook zij werd verhoord, kon zij een gelijklopende reactie geven. Hendrik werd na ca. zes maanden bij gebrek aan bewijs vrijgelaten. Van de negen opgepakte verzetsmensen werden er vijf gefusilleerd.

S-Phone

In september 1944 werd Hendrik samen met zijn broer door de Nederlandse Inlichtingendienst gevraagd te ontsnappen naar het reeds bevrijde zuiden van Nederland. Daar kregen zij van de Britse inlichtingendienst MI-9 een opleiding om een nieuw soort zender, de zogenaamde S-Phone, te gaan gebruiken. Met dit toestel konden rechtstreeks inlichtingen worden doorgegeven aan rondcirkelende geallieerde vliegtuigen. De berichten hoefden nu niet meer aan Londen te worden doorgegeven, maar konden rechtstreeks aan het militaire hoofdkwartier in Noord Brabant worden gemeld.

De S-phone woog ongeveer 7 kilo, het bereik was maximaal tot een hoogte van 1000m en een afstand van 45km. Het toestel moest gericht worden op de berichtontvanger, maar was daardoor niet te onderscheppen. Het was een duplex UHF radiotelefoon en hij werkte op batterijen

Oversteek

Na deze opleiding zouden beiden terugkeren naar bezet gebied. De eerste poging om de Waal over te steken mislukte echter, de boot was te zwaar beladen en zonk midden op de rivier. Er waren te veel mensen en materieel aan boord geweest. Er werd besloten de groep in tweeën op te delen. Zijn broer ging enkele dagen later eerst en bereidde in bezet gebied de komst voor van Hendrik en de zendapparatuur. Helaas ging er opnieuw wat mis. Pas na een zevende poging wisten Hendrik, twee andere Nederlanders en drie Amerikanen de noordelijke oever van de Rijn te bereiken. Daar werden ze echter ontdekt en de voorste drie, de Amerikanen, werden door de Duitsers direct gedood. Hendrik wist met de twee overige Nederlanders terug het bevrijde deel van Nederland te bereiken.

Dropping Renswoude

Op eigen verzoek werd Hendrik door de Britse inlichtingendienst per vliegtuig naar Engeland gebracht om daar een opleiding tot geheim agent te volgen. In de nacht van 27 op 28 december 1944 werd hij vervolgens gedropt bij Renswoude. Hij sprong boven het droppingsterrein 'Time Steenbeek', nabij de Schansweg ("Dolly"), uit het vliegtuig. Na hem volgden nog 24 containers met voedsel en wapens en vier manden vol zendapparatuur voor o.a de SAS-agent Kirschen, Captain King. Deze agent was vlak voor de Slag om Arnhem op de Veluwe gedropt, om informatie over de V1 en V2 te verzamelen en door te geven. Na de Slag om Arnhem kreeg hij opdracht de organisatie op zich te nemen om de achtergebleven Airbornes te verzamelen en terug te brengen naar bevrijd gebied. Tijdens de dropping was een ontvangstcomité aanwezig dat bestond uit ca. 30 mensen van de verzetsgroepen Lunteren en Ede.

Missie 'Cawton'

Doordat de dropping vanaf een te grote hoogte en bij een heldere nacht plaatsvond, is de dropping door de Duitsers gezien. Door het grote aantal parachutes dachten de Duitsers in eerste instantie aan een grote geallieerde operatie achter de Duitse linies. Besloten werd daarom eerst versterkingen aan te laten rukken. Toen de Duitsers uiteindelijk, na ongeveer een uur, het droppingsterrein bereikten, leidde dat tot een hevig vuurgevecht met leden van het plaatselijke verzet. Doordat de Duitsers zich wat terugtrokken, was er net voldoende tijd voor alle betrokkenen om zich uit de voeten te maken. Het gedropte materiaal werd wel door de Duitsers in beslag genomen. Hendrik zelf was ondertussen al naar een geheim adres gebracht, vermoedelijk de boerderij van Aart Roelofsen in Lunteren. Hij was met een speciale missie ("Cawton") gedropt en werkte voor zowel de Britse als ook de Amerikaanse inlichtingendiensten. Hij moest een organisatie opzetten die militaire inlichtingen kon verzamelen in de Gelderse Vallei, de Utrechtse heuvelrug, de Rijnstreek en de Betuwe. Ook moest hij contacten leggen met bestaande verzetsgroepen om geallieerden terug te laten keren naar bezet gebied en was hij betrokken bij het begeleiden van artillerievuur van de geallieerden. Hendrik zou uiteindelijk een organisatie opbouwen waar 400 mensen deel vanuit maakten. Hij beschikte over een vijftal kerngroepen, waarvan een drietal beschikte over de S-phone.

Organisatie zendgroepen

De groepen met een S-phones opereerden vanuit regio Barneveld ("Leopold" o.l.v. Johan Lankwarden"), regio Elst-Veenendaal ("Loeky" of ook wel "Cawton" genoemd o.l.v. Hendrik van Loenen) en de regio Doorn-Elst-Wijk bij Duurstede ("Alex" o.l.v. Herman Lucas van Loenen). Één groep ("Jan OK" o.l.v. Nico Hoogland) was vanuit Amerongen voornamelijk betrokken met het terugbrengen van geallieerden over de rivieren en één groep ("Petrus" o.l.v. Arie Prins) hield zich voornamelijk bezig met het verzamelen van militaire informatie op de Noord Veluwe. Elke groep beschikte over een commandant, over specialistische kennis voor het kunnen omgaan met de S-phone, over operators, koerier(ter)s en over waarnemers en verkenners. Door het intensieve zendverkeer, er werden soms drie keer per dag volgens vooraf vastgestelde tijdstippen uitzendingen verzorgd, werd ook door andere organisaties van deze S-phones gebruik gemaakt (Raad voor het Verzet, Geheime Dienst Nederland). Naast de organisatie Cawton, met drie zenders, waren in de Betuwe ook teams actief in Tiel, Buren, Zaltbommel en Sliedrecht.

Blackmail

In de maanden januari tot mei 1945 zijn door bovenstaande groepen zeer veel inlichtingen doorgegeven. Eerst werden berichten doorgegeven aan de Britse Mosquito's, waarbij standaard een Nederlandse inlichtingenofficier aanwezig was die de stemmen van de zendteams kon herkennen. Later namen de Canadezen met hun Austers die taak over. Alle vliegtuigen waren afkomstig van Gilze Rijen. Deze operatie werd "Blackmail" genoemd.

In diverse boeken die betrekking hebben op de Betuwe en die over de Tweede Wereldoorlog gaan worden de vanuit Gilze Rijen opererende vliegtuigen vaak "puinkijkers" genoemd. Ze hadden echter

niet tot taak om naar de resultaten van de bombardementen te kijken, maar alleen om de informatie van de grondzenders te verkrijgen. In feite kregen ze vanaf de grond via de S-phones militaire informatie binnen die wel heel snel, soms binnen enkele uren, tot bombardementen van Duitse stellingen leidden.

Tot slot

De organisatie is betrokken geweest bij het terugbrengen van 50 tot 70 geallieerden. De begeleiding van artillerievuur heeft alleen door de groep Loeky/Cawton plaatsgevonden, in de laatste weken van april tot aan 9 mei 1945. Na de oorlog bleek de organisatie een viertal medewerkers te hebben verloren bij de fataal verlopen crossing, eind januari 1945. Verder zijn een zestal medewerkers verloren gegaan die of direct door de Duitsers gedood werden of in eerste instantie gearresteerd waren als gevolg van spionage-activiteiten en later als wraakneming voor elders gedode Duitsers zijn gefusilleerd.

Flyer Colonel John L. Waddy

Op zaterdag 20 september zal er op de Ginkelse Heide een flyer te verkrijgen zijn waarin de strijd om de Ginkelse Heide staat beschreven. De auteur is Colonel John L. Waddy OBE, die op 18 september 1944 als majoor landde op de Ginkel. Hij was toen commandant van de B-compagnie van 156 Parachute Battalion.

De flyer is een uitgave van de Arnhem 1944 Fellowship in samenwerking met het Platform voor Militaire Historie Ede en de Vereniging vrienden van het Airborne Museum. Wim Rietkerk heeft zorg gedragen voor de layout.

Om vervuiling van de heide met oud papier tegen te gaan, en om de kosten van het drukken enigszins te compenseren wordt voor de flyer het bescheiden bedrag van 1 euro gevraagd.

In de folder staan enkele originele foto's uit september 1944.

Battlefieldtours

De afgelopen periode organiseerde het platform twee maal een battlefieldtour.

Op 13 augustus gingen we op pad met leden van de Veteranen Sociëteit Ede en op vrijdag 5 september met vrijwilligers van AWN afd.17 en de werkgroep Archeologie Ede.

De foto's van de tour op 13 augustus kunt u hier [bekijken](#). Tijdens de tour op 5 september werd door de werkgroep een plechtigheid georganiseerd bij een grafheuvel. Platformlid Ronald van Riet maakte er bijgaande foto van.

De interessante verhalen, de tot de verbeelding sprekende legertrucks en de mooie locaties stonden borg voor twee zeer geslaagde evenementen. De eerst volgende Battlefieldtour zal plaatsvinden op **zaterdag 18 oktober 2014**. Ook u kunt hier bij aanwezig zijn, er is nog plaats! Kijk op onze [website](#) voor meer informatie en opgave.

Foto R. van Riet

Agenda

Het Platform Militaire Historie Ede tracht een zo compleet mogelijk overzicht te geven van alle activiteiten, herdenkingen en bijeenkomsten in de gemeente Ede. Deze agenda wordt maandelijks bijgewerkt en is via onze [website](#) te downloaden.

Nieuwsbrief nr. 13 zal volgende week uitkomen en in het teken staan van het Airborne-weekend en de presentatie van een nieuw Edes stripboek.

EXPOSITIE

DE SLAG OP DE GINKELSE HEIDE

Voor het laatst te bezoeken tijdens de **Open Monumentendag** op zaterdag 13 september a.s.

Dit nieuwsbericht is een uitgave van het Platform voor Militaire Historie Ede (PMHE), onder redactie van Wim Rietkerk en Wouter van den Berg. Nieuwsberichten verschijnen op onregelmatige tijden als hier aanleiding voor is. De nieuwsberichten worden toegezonden aan alle bij het PMHE geregistreerde email adressen. Mocht u geen prijs meer stellen op verdere ontvangst, dan kunt u met een bericht aan info@platformmhe.nl verzoeken de toezending te stoppen. Mocht u zelf ideeën hebben voor een